

PROSVETNI DEL

Olaf Globočnik, Pastirji (olje)

Paul Claudel

1868—1928

Sledeči odlomki iz Claudela so izbrani tako, da ga pokažejo našim ljudem predvsem kot človeka in katolika, ta uvod bi samo rad osvetlil in situiral te stvari, ki že same na sebi govorijo, ni pa naš namen, pisati njegove biografije ali pa kakšne izčrpne formalne analize njegovih del.

Značilna za Claudela je njegova praktična vernost. On, ki je genialen umetnik, po poklicu poslanik Francije v Washingtonu, hodi vsak dan k maši, moli rožni venec, nosi škapulir, stvari, ki se zdijo pri nas vredne samo za dekle. (Glej pismo na Rivièrea z dne 25. maja 1907.) Veliko naših ljudi morebiti kaj takega ne bi verjelo, kakor sploh ne vedo, da v Franciji vernost ni sramota, ampak celo bon ton v visoki družbi. Claudel je v izvrševanju cerkvenih obredov vrh

tega zavedno starinski, ne pravi, da je treba iskati za molitev ugodnega razpoloženja, namreč tega v danem slučaju le prevečkrat ne bo, ampak da je treba moliti, tudi če človek ni zbran. Ravno tako se ne boji reči, da se je človeku treba odpovedati svobodi v misli in v dejanju, ki dopušča, da dela vsak po lastnem preudarku, ampak da se mu je treba podvreči božji zahtevi. (Glej kakor zgoraj.)

V drami »Talec« je usmerjenost Claudelova najbolj jasna in najbolj dostopna tudi za bravca, ki nima posebnega čuta za razumevanje njegove oblike. V tej drami se nam kaže Claudel kot isti dogmatični in čisto neindividualistični človek kakor v pismih. Vsa drama je zgrajena na odpovedi, ki jo izvrši glavna junakinja Sygne s tem, da proti svojim čuvstvom sklene zakon s človekom, ki ji je zoprni in sovražen, in ne samo da ga sklene, ampak ga tudi brani in za njega umre. Motiv za odpoved je božja zahteva, ki jo zastopa duhovnik gospod Badilon. Claudel vede sicer v

boj različne upore: čast, ljubezen, dano besedo, vendar jih drugega za drugim otopeva, nikoli jim ne dovoli, da bi se razvili do vrhunca in potem oni vodili dejanje. V tem, kako Claudel zavrača Sygneine upore, se kaže isto konstruktivistično mišljenje, kakor zgoraj z ozirom na molitev, za njega je važno predvsem dejanje in čuvstvo. Dokler sta si Sygne in Georges samo obljubila zakon, zakon še ni izvršen, to še ni zakrament. Od Boga naložena dolžnost v Claudelovi drami zmaguje nad osebnimi čuvstvi in voljo. Če hočemo najti podobno dogmatično in nepsihološko rešitev konflikta, moramo iti nazaj do Aischyla, ki ga je Claudel prevajal in ki ga imenuje svojega učitelja. (Glej pismo na Rivièreu z dne 12. maja 1908.)

Drama, iz katere prinašamo odlomek, je gotovo izmed vseh Claudelovih tudi formalno najboljša. Tukaj gre v resnici za konflikt med ljudmi in ne za konflikt med besedami. Dolgi monologi, ki nimajo osti proti soigravcu, ki se oddaljujejo od dejanja in kopičijo metafore, niso tako pogosti. (Primerjaj našo dramo in Marijino Oznanjenje v Domu in svetu 1926.) Claudel je v tej drami najbolj realen, najbolj konkreten, najmanj liričen. Tudi v drugih njegovih poznih dramah se kaže isto ukročenje lirizma.

Nad temi razlikami v stilu pa je Claudel v vseh svojih delih liričen v nekem globljem zmislu besede: to se pravi, on ni analitičen. Na dva različna načina lahko človek stoji napram drugim in napram sebi: ali dogmatično ali psihološko. Claudelovi ljudje so ljudje enotnih čuvstev, oni svojih čuvstev ne reflektirajo v sebi, njim njih lastno čuvstvo ne postane predmet samoopazovanja, ki ga potem zdrobi in komplicira. Če danes lirika v civiliziranih deželah propada, je to dokaz, da ljudje enostavnega čuvstvenega življenja niso več zmožni. Claudel je tak človek enostavnega čuvstvenega življenja in zanj to dejstvo ni samo umetniško značilno, ampak tudi življenjsko.

Claudel sovraži razum (pismo o Taineu in Renanu z dne 12. maja 1908) zato, ker ve, da preti od njega velika nevarnost človekovemu notranjemu življenju. Umetnik, ki ne veruje, ki se torej razumsko reflektira, je obsojen na obup in razkroj ali pa na drobnato umetnost (pismo na Rivièreu z dne 12. oktobra 1912, uvod pisma z dne 24. oktobra 1907). Isto velja seveda o človeku z enako intenzivnim duševnim življenjem, kakor je umetnikovo. To, da se vprašanje vere in ne vere stavi čisto psihološko kot vprašanje zdravega in bolnega čuvstvenega življenja, je čisto francosko, in Claudel ima v današnji francoski literaturi dokaz svojega prepričanja (Gide, posebno pa najmlajši). Če pri nas stvar ni tako ostro prišpičena, kakor tam, prihaja to iz majhne intenzivnosti in večje grobosti našega duševnega življenja. Korespondenca z Rivièreom se vrti okoli te osnovne točke.

Claudel je katolik starega kova (glej pismo z dne 24. oktobra 1907 na koncu), njegovo poslanstvo zdrobljenemu modernemu svetu je zunanja in notranja disciplina.

Priliko, da se je Dom in svet Claudela spomnil, je dala njegova šestdesetletnica. Jacques Rivière je bil eden izmed najnadarjenejših mladih francoskih kritikov in po vojski urednik časopisa »La Nouvelle Revue Française«. Celo življenje je krčevito stremel za vero, dasi je živel dolgo neodločen, je umrl kot katolik. O Claudelu in Rivièreu informira E. R. Curtius: Die literarischen Wegbereiter des neuen Frankreich.

Božo Vodušek in Dušan Grabrijan

Pogledi v Claudelovo življenje, vero in umetnost

(Iz pisem: Jacques Rivière—Paul Claudel 1907—1914)

Izbral D. Grabrijan

Jacques-u Rivière-u

Tien-Tsin, 25. maja 1907.

Innuit immensâ admiratione quod est,
mira hoc externis ostendendo quae non
est.

Sv. Gregor.

Dragi prijatelj moj

Komaj sem odposlal svoje pismo, že sem prejel Vaše od 7. aprila. Kakšni dopisi! Ne očitam Vam ničesar. Obratno, prva in prijetna dolžnost mi je, da pomagam mladini iz krize, kakršno sem sam nekoč prestal.

Malo filozofije na Vaše misli o mnogovrstnih resnicah. V nekem gotovem zmislu je samo en Bog sam iz sebe, vsa druga bitja pa so pogojna, z odlokom Njegove volje (sv. Pavel). Samo en Bog je in samo ena resnica, oba pojma sta torej istovetna. Ker je samo en Bog in samo en bistven način razlikovanja Boga, imajo vse druge stvari to medsebojno skupnost, da niso Bog. Bog je začetek in konec sveta, in svet nima drugega namena, kot da Boga časti, in kakor je samo ena resnica, tako je tudi samo ena gotovost, katero nam nudi razodetje. Kjer ni Boga, tam ni resnice, ni bitja, ni ničesar. Tako pa je Bog povsod, on ustvarja in vzdržuje in obvladuje. In mi prisostvujemo neprestanemu ustvarjanju.

Pa pustiva filozofijo in prestopiva rajši na sigurnejšo in uspešnejšo pot življenja, kamor z veseljem sledim Vašemu vabilu. Kdor hoče vedeti, kaj je žganje, bolje stori, da ga izpije nekaj kozarcev, kot pa da studira vse fiziološke razprave o tem.

Priporočljive knjige. Predvsem Pascal, on je za nas Francoze pravi apostol ad exteros. Dalje mnogo knjig o mistiki: Angèle de Foligno, Rusbrock, sv. Terezija, življenja svetnikov, čeprav so slabo pisana. Čudežna razodetja Ane-Katarine Emmerich o življenju našega Gospoda. F-u. sem priporočal Bossuet-jeve: Élevations sur les mystères, in pa Méditations sur les Évangiles, katere zelo občudujem. Krščanstvo 17. stoletja je pusto in strogo. Dante. Predvsem pa vse, kar dobite Newmanovega.